

ชื่อ นายวรสิทธิ์ เจริญศิลป์
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2558

ชื่อเรื่อง การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่
(The Operations of Community Network in Sa-eab Sub-district, Song
District, Phrae Province)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นของเครือข่ายชุมชน เพื่อวิเคราะห์ตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชน การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน รวมทั้งปัจจัยปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยการศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษา พบว่า พัฒนาการของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบสามารถพิจารณาได้ 5 ยุค ได้แก่ ยุคที่หนึ่ง:สถานะนิ่งเฉยของชุมชน ยุคที่สอง:การเข้ามาของ NGO กับภารกิจของเครือข่ายชุมชน ยุคที่สาม:การขยายตัวของเครือข่ายกับการเกิดขึ้นขององค์กรชุมชน ยุคที่สี่:การเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต่อเนื่องของเครือข่ายชุมชน และยุคที่ห้า:สู่การเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ โดยสถานภาพความเป็นเครือข่ายชุมชนเริ่มเกิดขึ้นในยุคที่ 2 ในส่วนของตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ตัวแสดงภายในพื้นที่ตำบลสะเอียบ จำนวน 8 ตัวแสดง และ (2) ตัวแสดงภายนอกพื้นที่ตำบลสะเอียบ จำนวน 16 ตัวแสดง โดยสามารถจำแนกสถานภาพของตัวแสดงออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) องค์กรภาคประชาชน 15 กลุ่ม (2) กลุ่มองค์กรไม่แสวงผลกำไร 4 กลุ่ม (3) องค์กรศาสนา 2 กลุ่ม และ (4) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ 3 กลุ่ม ในขณะที่การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบนั้น สามารถพิจารณาได้

4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่หนึ่ง:ช่วงการก่อตั้งเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ช่วงที่สอง:ช่วงการขยายเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ช่วงที่สาม:ช่วงการเคลื่อนไหวของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ และ ช่วงที่สี่:ช่วงหลังการดำเนินงานตามเป้าหมายของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อีกทั้งปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงผลกำไร และปัจจัยด้านทุนทางสังคมของชาวบ้านตำบลสะเอียบ ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านความขัดแย้งระหว่างสมาชิกของเครือข่ายชุมชน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีจำกัด และ ปัจจัยด้านการเมืองระดับชาติที่เข้ามาแทรกแซง

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยชิ้นนี้ (1) เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบควรมีการประสานการดำเนินงานร่วมกับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม (2) เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบควรมีการยกระดับกิจกรรมของเครือข่ายให้เปิดเผยต่อสาธารณะมากขึ้น และ (3) เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบควรมีการแสวงหาอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานของตนเองผ่านรูปแบบการประสานงานแบบเครือข่ายที่ชุมชนใช้

Abstract

The objectives of this research were to study the development and conditions of integration into the community network, analyze actors relating to the community network, to study the operations of community network and supporting factors and the factors that hinder the operations of the community network in Sa-eab sub-district, Song district, Phrae province. This was a qualitative research by studying the documents, in-depth interviews, and non-participant observations.

The results of this study found that development of community network in Sa-eab sub-district can be considered to be in 5 eras: 1: The standstill of the community, 2: The coming of the NGO with the formation of community network, 3: The expansion of community network and the emergence of community organizations, 4: The social movements of the community network, and 5: Moving toward being a Learning Network. The status of the community network began to occur in the second era. In the aspect of actors that have a relating in community network in Sa-eab sub-district, it can be divided into two groups: 8 actors in Sa-eab sub-district areas and 16 actors outside Sa-eab sub-district areas. The status classification of the actors is in 4 groups: (1) 15 public sector organizations, (2) 4 non-profit organizations, (3) 2 religious organizations, and (4) 3 government agencies. The operation of the community network in Sa-eab sub-district could be considered to be in 4 sessions: 1: The establishment, 2: The expansion, 3: The movement and 4: After the implementation of the goals of the community network. The factors that contribute to the operations of the Community Network in Sa-eab sub-district were leadership, the support of non-profit organizations, and the social capital of the people in Sa-eab sub-district. The factors that hinder the operations of community network in Sa-eab sub-district were the conflict between community network members, the limited technology, and the national politic intervention.

The recommendations from this research include: (1) Community network in Sa-eab sub-district should have coordinated joint operations with the government in participatory environmental public policy formulation, (2) Community network in Sa-eab sub-district should elevate activity of the network to be more public, and (3) Community network in Sa-eab sub-district should acquire equipment and technology to support their operations through network coordination used by the community.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

- ชื่อเรื่อง** : การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่
- Topic** : The Operations of Community Network in Sa-eab Sub-district, Song District, Phrae Province
- คำสำคัญ** : เครือข่ายทางสังคม, การวิเคราะห์เครือข่าย, การดำเนินงานของเครือข่าย
- Key Words** : Social Network, Network Analysis, The Operations of Network

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกในการจัดทำ “โครงการพัฒนาของรัฐสำหรับประเทศไทย” (A Public Development Program for Thailand) อันเป็นแนวทางที่ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเริ่มเดินทางเข้าสู่ระบบทุนนิยมมากขึ้น โดยชุดความคิดของการพัฒนาที่ได้รับมอมมาจากภายนอกได้ถูกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเฟื่องฟูอย่างที่สุดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ในปี พ.ศ.2520 ซึ่งสาระสำคัญของแผนฉบับนี้ เป็น “แผนแนวใหม่” ที่พยายามปฏิรูปนโยบายหลายด้านที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขั้นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อเร่งฟื้นฟูเสถียรภาพของประเทศให้มั่นคงและมั่งคั่งยิ่งขึ้น (ธนะวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2546:154) แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น เพื่อเป็นการรองรับการลงทุนและการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รัฐบาลจึงจำเป็นต้องสร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ โดยหนึ่งในระบบสาธารณูปโภคที่จะเอื้อต่อการลงทุนและการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม คือ “ระบบไฟฟ้า” ดังนั้นรัฐบาลจึงมีการวางแผนสร้างเขื่อนพลังน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้าหลายแห่งภายในประเทศ (ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ, 2543:91-92)

ในขณะเดียวกัน ณ พื้นที่ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งกระทะและมีภูเขาสูงล้อมรอบเป็นบริเวณกว้าง กอปรกับมีแม่น้ำยมไหลทอดผ่านระหว่างกลางของพื้นที่ รัฐบาลจึงเล็งเห็นว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นหนึ่งในจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่เหมาะสมแก่การสร้างเขื่อนและได้พยายามผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมผ่านมติคณะรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2523 ในชื่อ “โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น” ซึ่งตลอดระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน โครงการนี้ยังคงได้รับความสนใจและการสนับสนุนให้ดำเนินงาน โดยรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ (สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต, 2555: Online) จนเป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วกันว่า ตลอดระยะเวลา 35 ปีที่ผ่านมาของการดำเนินโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เป็นโครงการที่ดำเนินไปโดยการดำเนินงานของรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ซึ่งเหตุผลสำคัญที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นข้ออ้างในการดำเนินโครงการให้เกิดเป็นผลสำเร็จ คือ เพื่อการพัฒนาของระบบสาธารณูปโภค (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2539:214) ตลอดจนการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมของประเทศ ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านตำบล สะเอียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านคอนชัย หมู่ 5 บ้านแม่เต็น หมู่ 6 บ้านแก้ว และหมู่ 9 บ้านคอนชัยสักทอง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการกลับไม่ได้รับความสนใจ การมีส่วนร่วม รวมไปถึงการแสดงทัศนคติและความคิดเห็น ในการกำหนดนโยบายร่วมกับภาครัฐบาล จึงอาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตำบล สะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ได้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากภาครัฐบาลมาตลอด 35 ปี (ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ, บรรณาธิการ, 2543:17)

ภายใต้ความกดดันจากรัฐบาลที่มุ่งดำเนินโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นได้ส่งผลให้ชาวบ้าน ชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้และปกป้องสิทธิ รวมทั้งสร้างพื้นที่ในการต่อรองผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยชุมชนมาอย่างยาวนาน อันเป็นการสะท้อนและแสดงออกซึ่งเจตจำนงของตนเองที่จะปกป้องในพื้นที่ดินและทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน (บุชิตา สังข์แก้ว และโกวิท พวงงาม, 2558: 115) ทั้งนี้จากประสบการณ์ที่ได้มาจากกิจกรรมการต่อสู้และการเคลื่อนไหวของชาวบ้านที่ผ่านมา ได้เป็นกลไกที่ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินงานร่วมกันภายในชุมชน ตลอดจนสร้างความตระหนักและชี้ให้ชาวบ้านเล็งเห็นว่า การอาศัยกำลังเพียงลำพังของระดับปัจเจกบุคคลภายในชุมชนย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นได้ “เครือข่าย” จึงเป็นทางเลือกและกลไกของชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เครือข่ายไม่ใช่รูปแบบการจัดการแบบใหม่ แต่เป็นขบวนการทางสังคมแบบดั้งเดิมของชุมชนผ่านกระบวนการวางแผนและการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกที่มุ่งไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยที่สมาชิกของเครือข่ายมีความเป็นเอกเทศและไม่ขึ้นตรงต่อกันจนเป็นสายบังคับบัญชา (เสรี พงษ์พิศ, 2552: 44-57) จากบริบทที่กล่าวมานี้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานรูปแบบเครือข่ายถูกนำมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มชุมชน

ทั้งนี้ จากบริบทการเคลื่อนไหวทางสังคมและความพยายามในการต่อสู้ที่ยาวนานของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลสะเอียบ ล้วนเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้พื้นที่ตำบลสะเอียบกลายเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของการพัฒนาที่ยาวนานแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น มีลักษณะและนัยยะของ “เครือข่าย” อยู่ จึงเป็นประเด็นที่มาของคำถามในการวิจัยที่น่าสนใจสำหรับผู้วิจัยว่า พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบมีความเป็นมาอย่างไร รวมทั้งตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบเป็นใคร และมีบทบาทอย่างไร นอกจากนี้ การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบเป็นอย่างไร และมีปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบอะไรบ้าง โดยองค์ความรู้ที่ได้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเติมเต็มประวัติศาสตร์ของชาวบ้านตำบลสะเอียบในมุมมองที่แตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งยังขยายปริมณฑลการศึกษาเครือข่ายทางสังคมในแวดวงรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

2.2 เพื่อวิเคราะห์ตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

2.3 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า คือ พื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านดอนชัย หมู่ 5 บ้านแม่ตั้น หมู่ 6 บ้านดอนแก้ว และหมู่ 9 บ้านดอนชัย สักทอง ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยพื้นที่ทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหากมีการดำเนินโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น

3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2523 จนถึง วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2557 โดยสาเหตุที่เลือกวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2523 เป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัย เนื่องจากเป็นวันที่มีการอนุมัติให้เริ่มดำเนินโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นครั้งแรก และศึกษาจนถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เนื่องจากเป็นวันที่ “คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย” (กบอ.) ในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถูกปลดบทบาท เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหาของงานวิจัยชิ้นนี้ ให้มีขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ในด้านการคัดค้านโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

4.1 ประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ

4.1.1 เสนอข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชน, ตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชน, การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน, ปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

4.1.2 ขยายพื้นที่ปริมณฑลประเด็นการศึกษาเครือข่ายทางสังคมในแวดวงรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์

4.1.3 ผู้ที่สนใจศึกษาประเด็นเครือข่ายได้เกิดแนวคิดและแง่มุมทางวิชาการ อันจะนำไปสู่การตอบคำถามหรือความสนใจที่จะค้นคว้าเพิ่มเติม

4.2 ประโยชน์ต่อเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบและประชาชนทั่วไป

4.2.1 องค์ความรู้ทางด้านเครือข่ายที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเติมเต็มและสร้างความเข้มแข็งให้แก่งานวิจัยชาวบ้านและประวัติศาสตร์การต่อสู้ของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ได้

4.2.2 สามารถนำผลการศึกษาไปสนับสนุนและปรับปรุงการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4.2.3 สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นบทเรียนหรือแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเครือข่ายในพื้นที่อื่นๆ ได้

5. แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากแนวคิดการวิเคราะห์เครือข่ายของ Katherine Giuffre (2013) และแนวคิดการดำเนินงานของเครือข่ายที่ถูกนำเสนอโดยพระมหาสุทิตย์ อากาศโร (2547) โดยกรอบแนวคิดได้นำเสนอธรรมชาติของเครือข่ายที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เครือข่ายซึ่งสามารถพิจารณาได้ 2 มิติ ได้แก่

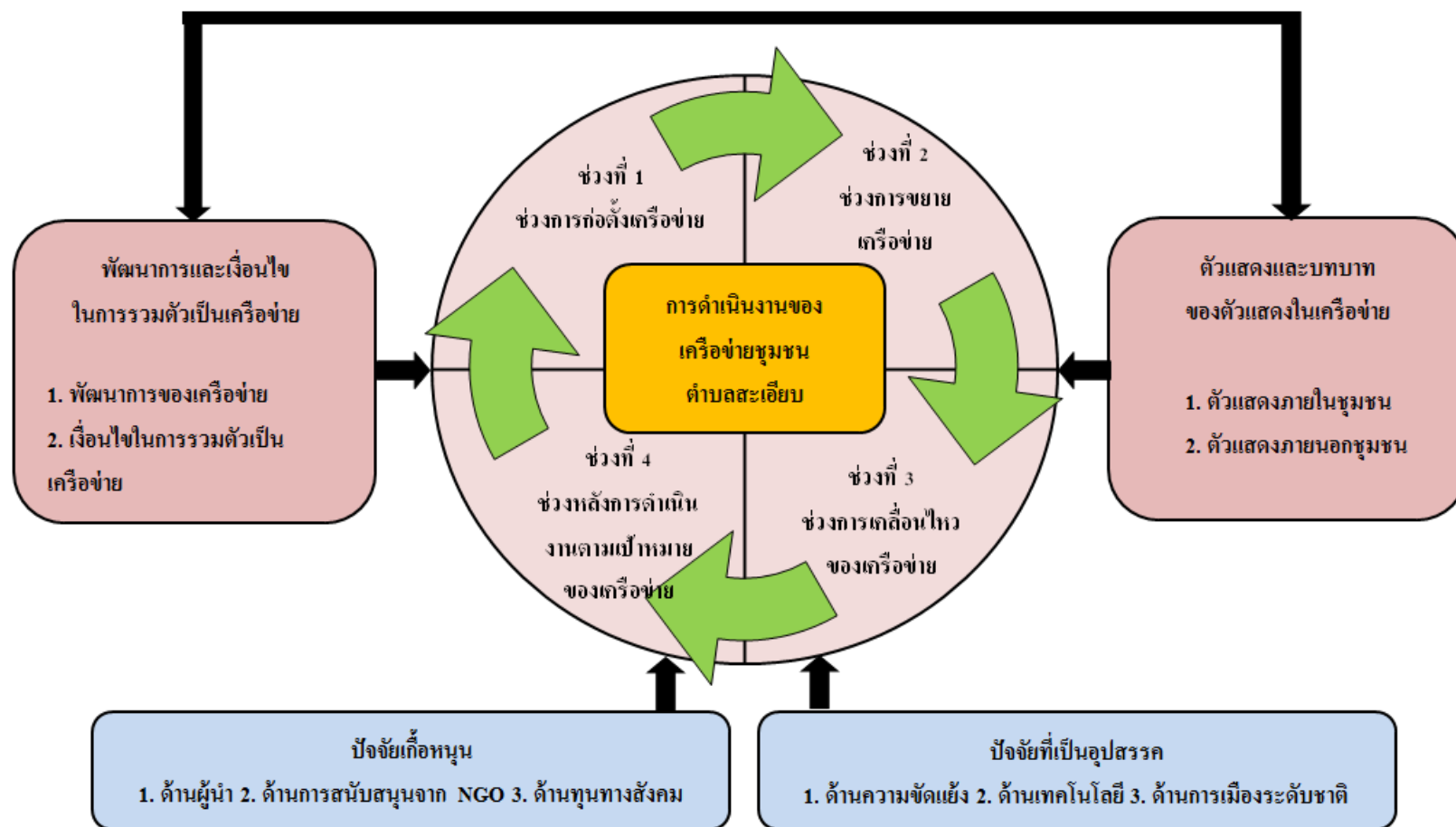
มิติแรก มิติด้านพัฒนาการและเงื่อนไขในการรวมตัวเป็นเครือข่ายซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเป็นพลวัตของเครือข่าย โดยสามารถพิจารณาเครือข่ายได้ในแง่มุมทางประวัติศาสตร์และการอาศัยกลไกของระบบสังคมที่มีอิทธิพลต่อเครือข่าย อาทิเช่น บริบทภายในชุมชนและแรงกระตุ้นจากภายนอกชุมชน เป็นต้น

มิติที่สอง มิติด้านองค์ประกอบเชิงโครงสร้างของเครือข่าย อันได้แก่ ตัวแสดงของเครือข่ายที่มีบทบาทในการดำเนินงานของเครือข่าย โดยสามารถพิจารณาได้จากการศึกษาตัวแสดงของเครือข่ายซึ่งใช้เกณฑ์ในด้านพื้นที่มาเป็นเกณฑ์ในการศึกษา อันได้แก่ ตัวแสดงภายในเขตพื้นที่ชุมชนกับตัวแสดงภายนอกเขตพื้นที่ของชุมชน

ทั้งนี้ จากการศึกษาวិเคราะห์เครือข่ายทั้ง 2 มิติ จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาการดำเนินงานเครือข่ายซึ่งสามารถพิจารณาออกเป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงที่ 1 ช่วงการก่อตั้งเครือข่าย ช่วงที่ 2 ช่วงการขยายเครือข่าย ช่วงที่ 3 ช่วงการเคลื่อนไหวของเครือข่าย และ ช่วงที่ 4 ช่วงหลังการดำเนินงานตามเป้าหมายของเครือข่าย

จากนั้นจึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวประกอบไปด้วย ปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ ประการแรก ปัจจัยด้านผู้นำ ประการที่สอง ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก NGO และประการที่สาม ปัจจัยด้านทุนทางสังคม รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ ประการแรก ปัจจัยด้านความขัดแย้งระหว่างสมาชิกของเครือข่าย ประการที่สอง ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และประการที่สาม ปัจจัยด้านการเมืองระดับชาติที่เข้ามาแทรกแซง อันจะสามารถพิจารณาได้จากภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาไว้ดังนี้

6.1 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบลูกโซ่หรือการบอกต่อ (Snowball Sampling) พร้อมกับการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ประธานคณะกรรมการคัดค้านเขื่อนแก่งเสือเต้น 4 หมู่บ้าน จึงสามารถกำหนดผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 10 คน (2) กลุ่มภาครัฐ จำนวน 6 คน (3) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 2 คน และ (4) กลุ่มองค์กรไม่แสวงผลกำไร จำนวน 4 คน

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview Form) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม โดยมีกำหนดหัวข้อที่ต้องการจะศึกษาไว้อย่างกว้างๆ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้วิจัยแบบเป็นกันเอง จนผู้วิจัยได้รับข้อมูลเชิงลึกจากการพูดคุยในรายละเอียดที่ผู้วิจัยต้องการ (จุมพล หนิมพานิช, 2550: 284-288)

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) (จุมพล หนิมพานิช, 2550: 404-408) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเรียบเรียง (2) การกำหนดข้อสรุปชั่วคราว และ (3) การจัดทำบทสรุป ในขณะที่การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าในด้านข้อมูล (Data Triangulation) ในเรื่องเดียวกันที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลต่างกลุ่มเป็นการตรวจสอบ (สุภางค์ จันทวานิช, 2552: 32)

7. ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยสามารถกำหนดผลการศึกษาดังต่อไปนี้

7.1 พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ สามารถสรุปผลการศึกษาเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ

ลำดับยุค และช่วงเวลา	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	เงื่อนไขของการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายชุมชน	ลักษณะความสัมพันธ์ ของเครือข่ายและตัวแสดงหลัก
ยุคที่ 1 พ.ศ.2523 - พ.ศ.2530 (สภานิ่งเฉย ของชุมชน)	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลจำกัดการนำเสนอข้อมูลของโครงการ - ชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของโครงการ - ส่งผลให้ชาวบ้านไม่มีความสนใจในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น - สถานภาพของเครือข่ายจึงยังไม่เกิดขึ้น 	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ
ยุคที่ 2 พ.ศ.2530 - พ.ศ.2533 (การเข้ามาของ NGO กับการก่อตัวของ เครือข่ายชุมชน)	<ul style="list-style-type: none"> - NGO เข้ามาให้ความรู้และสนับสนุนเงินทุนสำหรับการเปลี่ยนอาชีพของชาวบ้าน - ในขณะที่รัฐบาลดำเนินนโยบายปิดป่าแต่ยังมีการลักลอบตัดไม้เกิดขึ้น - นายชุม สะเอียบคง เริ่มพูดคุยและรวมกลุ่มกับชาวบ้านเพื่อแก้ไขปัญหาการตัดไม้ - สถานภาพของเครือข่ายชุมชนเริ่มเกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก คือ กลุ่ม NGO - สถานการณ์เป็นตัวกำหนด 	<p>อำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง ของเครือข่าย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พ่อชุม สะเอียบคง

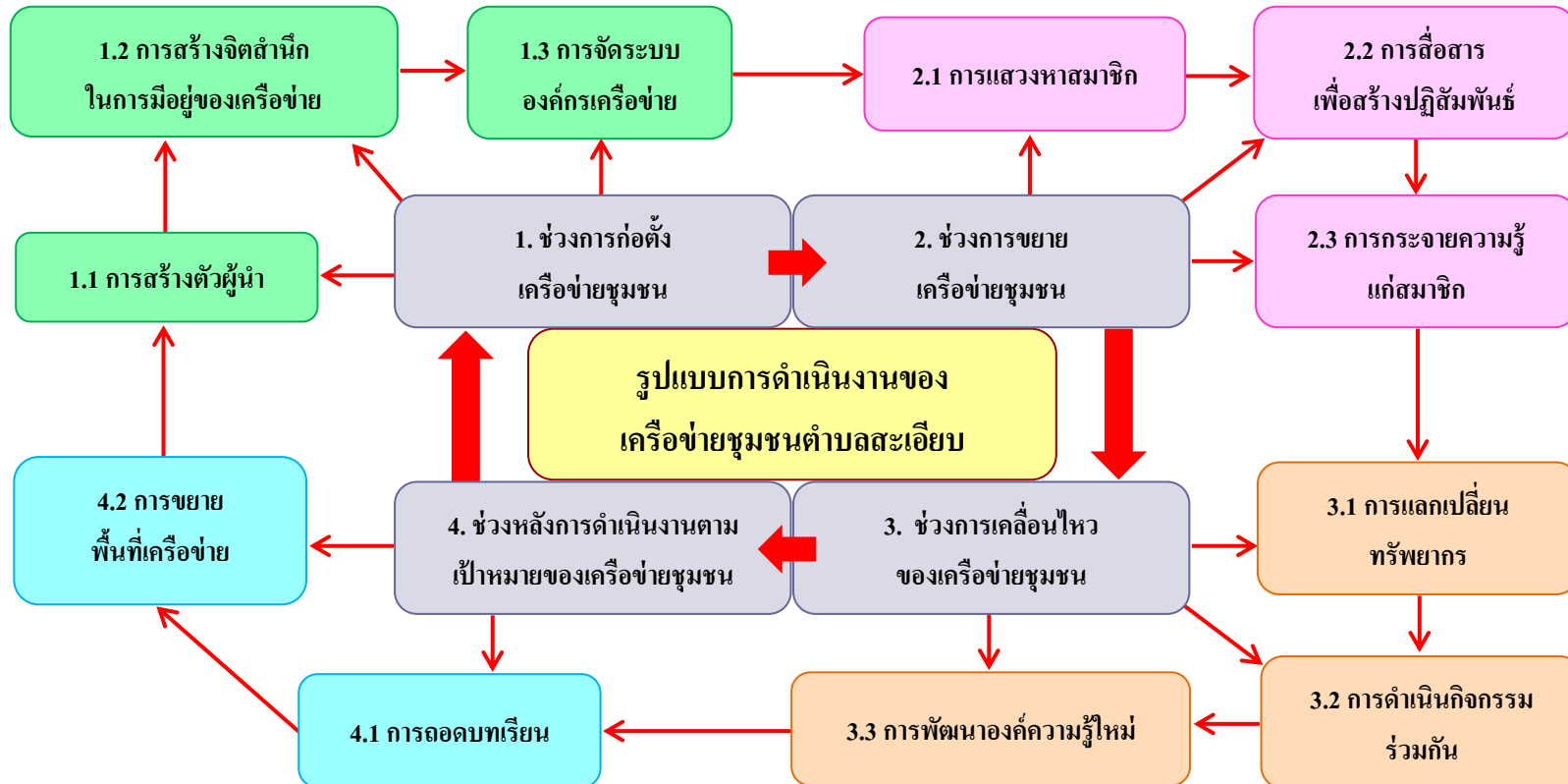
ตารางที่ 1 พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ

ลำดับยุค และช่วงเวลา	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	เงื่อนไขของการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายชุมชน	ลักษณะความสัมพันธ์ ของเครือข่ายและตัวแสดงหลัก
ยุคที่ 3 พ.ศ.2534 - พ.ศ.2537 (การขยายตัวของเครือข่าย กับการเกิดขึ้นของ องค์กรชุมชน)	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มนักศึกษา มข. เข้าไปให้ความรู้แก่ชาวบ้าน - เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่มีผลต่อการขยายเครือข่าย - ชาวบ้านได้จัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นชื่อว่า “กลุ่มราษฎรรักษป่า” ตามมาด้วย “กลุ่มตะกอนขม” และ “คณะกรรมการคัดค้านเขื่อน 4 หมู่บ้าน” 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก คือ กลุ่มนักศึกษา มข. - สถานการณ์เป็นตัวกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือระหว่างองค์กร - มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ - กลุ่มนักศึกษา มข. - องค์กรชุมชนทั้ง 3 องค์กร
ยุคที่ 4 พ.ศ.2537 – ปัจจุบัน (การเคลื่อนไหว ทางสังคมที่ต่อเนื่อง ของเครือข่ายชุมชน)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมมือกับ “สมัชชาคนจน” ในการเคลื่อนไหวทางสังคมระดับชาติ - ดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่ม NGO และสมาชิกจัดทำ “งานวิจัยชาวบ้าน” - ร่วมมือกับวัดในพื้นที่สร้างประเพณีบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก คือ ภาคประชาสังคม, กลุ่ม NGO และเครือข่ายพื้นที่อื่นๆ - สถานการณ์เป็นตัวกำหนด - บริบทด้านความเชื่อภายในพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย - องค์กรชุมชนทั้ง 3 องค์กร - เครือข่ายสมัชชาคนจน - สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต - วัดคอนขั้วและวัดแม่เต็น
ยุคที่ 5 พ.ศ.2545 – ปัจจุบัน (สู่การเป็น เครือข่ายการเรียนรู้)	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการต่อสู้ จากแบบหัวชนฝามาเป็นการเสนอทางเลือกให้กับรัฐบาล - พัฒนาพื้นที่เครือข่ายของตนเองให้กลายเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับสมาชิก, กลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ที่ต้องการเข้าไปศึกษาเรียนรู้ และหาแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก คือ ภาคประชาสังคม, กลุ่ม NGO - สถานการณ์เป็นตัวกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือระหว่างองค์กร - องค์กรชุมชนทั้ง 3 องค์กร - กลุ่มสมัชชาคนจน - สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต - วัดคอนขั้วและวัดแม่เต็น

7.2 ตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบมีตัวแสดงทั้งหมด 24 ตัวแสดง โดยแบ่งตัวแสดงออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ (1) ตัวแสดงภายในชุมชน มีทั้งหมด 8 ตัวแสดง ได้แก่ กลุ่มราษฎรรักษ่าป่า, กลุ่มตะกอนยม, คณะกรรมการคัดค้านเขื่อนแก่งเสือเต้น 4 หมู่บ้าน, โรงเรียนบ้านคอนชัย, กลุ่มพระสงฆ์จากวัดคอนชัย, กลุ่มพระสงฆ์จากวัดแม่เต็น, อุทยานแห่งชาติแม่ยมและองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ และ (2) ตัวแสดงภายนอกชุมชน ประกอบไปด้วย 16 ตัวแสดง ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา, มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์, กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 16 สถาบัน, กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, กลุ่มสมัชชาคนจน, กลุ่มพิทักษ์ประชาชนและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง, คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ, เครือข่ายพิทักษ์แม่น้ำยม, สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ, กลุ่มศิลปินเพื่อสิ่งแวดล้อม, เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำภาคเหนือ, สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต, มูลนิธิสืบนาคะเสถียรและคณะกรรมการคัดค้านเขื่อนแม่วังก่ ทั้งนี้หากจำแนกตามสถานภาพของแต่ละตัวแสดงจะพบว่าเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ประกอบไปด้วย ตัวแสดงทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ องค์กรภาคประชาชน 15 กลุ่ม, กลุ่ม NGO 4 กลุ่ม, องค์กรศาสนา 2 แห่ง และ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ 3 กลุ่ม

7.3 การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ สามารถพิจารณาได้ 4 ช่วงการดำเนินงานด้วยกัน ได้แก่ ช่วงที่หนึ่ง: ช่วงการก่อตั้งเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การสร้างตัวผู้นำ (2) สร้างจิตสำนึกในการมีอยู่ของเครือข่าย และ (3) การจัดระบบองค์กรเครือข่าย จากนั้นจึงนำไปสู่ช่วงที่สอง : ช่วงการขยายเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การแสวงหาสมาชิกของเครือข่าย, (2) การสื่อสารเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ และ (3) การกระจายความรู้ให้แก่สมาชิกผู้อื่น ถัดมาเป็นช่วงที่สาม:ช่วงการเคลื่อนไหวของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การแลกเปลี่ยนทรัพยากรของสมาชิกเครือข่าย, (2) การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และ (3) การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และช่วงสุดท้ายช่วงที่สี่ : ช่วงหลังการดำเนินงานตามเป้าหมายของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ สามารถพิจารณาได้ 2 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การถอดบทเรียน และ (2) การขยายพื้นที่เครือข่าย โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษารูปภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการดำเนินของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ

7.4 ปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบล สะเอียบ ได้แก่

7.4.1 ปัจจัยเกื้อหนุน พิจารณาได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านผู้นำ กล่าวคือ ภายใต้อำนาจการก่อสร้างตัวเป็นเครือข่ายได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของผู้นำในการขับเคลื่อนให้เครือข่ายชุมชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ซึ่งบทบาทของผู้นำนั้นมีให้เห็นได้ 2 ลักษณะที่เด่นชัด คือ การให้การต้อนรับการเข้ามาของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชฯ ตลอดจนการมีบทบาทในการทำงานร่วมกับกลุ่มองค์กรในชุมชนตำบลสะเอียบทุกครั้ง ดังนั้นปัจจัยเกื้อหนุนหลักที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานของเครือข่าย สิ่งนั้นคือ “ผู้นำ” ถัดมา (2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงผลกำไร เนื่องจากบทบาทของกลุ่ม NGO อย่างเช่น มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชฯ และสมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต ต่างก็มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง ชี้นำและผลักดันให้เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินงานของตนเองได้อย่างเป็นระบบและมีความเข้าใจในทรัพยากรของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างเส้นใยของเครือข่ายให้มีสมาชิกอย่างกว้างขวางมากขึ้น และปัจจัยเกื้อหนุนตัวสุดท้าย คือ (3) ปัจจัยด้านทุนทางสังคมของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ เนื่องจากชุมชนตำบลสะเอียบเป็นชุมชนชนบทที่มีความเหนียวแน่นในด้านทุนทางสังคมสูง มีสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนที่เต็มไปด้วยป่าไม้ มีระบบเครือญาติที่สัมพันธ์ทั่วถึงกันหมดและการมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมของชาวบ้าน ทำให้เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันและถ้าหากมีกิจกรรมใดๆ ในชุมชน ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกของเครือข่ายต่างก็เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

7.4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พิจารณาได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านความขัดแย้งระหว่างสมาชิกของเครือข่าย เนื่องจากรัฐบาลได้เริ่มมีการประกาศใช้นโยบายการปิดป่าเมื่อปี พ.ศ.2532 แต่ทว่ายังคงมีกลุ่มชาวบ้านลักลอบตัดไม้เถื่อนไปจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวบ้านและกลุ่มนายทุน การสูญเสียรายได้และทัศนคติที่ไม่ตรงกัน อันเป็นความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่สำคัญต่อกลุ่มผู้นำในการสร้างค่านิยมร่วมกันในชุมชนที่จะดึงกลุ่มชาวบ้านให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ปัจจัยถัดมา (2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีจำกัด กล่าวคือ เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบที่มีปัญหาในเรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนต่อผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงาน และปัจจัย

สุดท้าย (3) ปัจจัยด้านการเมืองระดับชาติที่เข้ามาแทรกแซง จากบริบททางการเมืองที่ชาวบ้านในจังหวัดแพร่ได้เป็นฐานเสียงให้กับพรรคเพื่อไทย ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องการผลักดันให้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งความพยายามในการแทรกแซงทางด้านการเมืองที่เข้ามามีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้นำในชุมชนใหม่ทั้งหมด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะต่อเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ

8.1.1 เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ควรมีการประสานการดำเนินงานร่วมกันกับรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมซึ่งถึงแม้ว่าที่ผ่านมา บทบาทของรัฐบาลในการดำเนินโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นจะถูกผลักดันมาอย่างต่อเนื่องถึง 35 ปี จนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อกันและกัน แต่ถึงกระนั้น เครือข่ายชุมชนเองก็ควรเปิดใจและสร้างค่านิยมใหม่เกี่ยวกับความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกันกับภาครัฐบาล

8.1.2 เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบควรมีการยกระดับกิจกรรมของเครือข่ายชุมชน อาทิ กิจกรรมการบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ และการสืบชะตาป่า เป็นต้น ให้เปิดเผยต่อสาธารณะมากขึ้น โดยใช้สื่อจำพวกโทรทัศน์ เป็นต้น

8.1.3 เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบควรมีการแสวงหาเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานของตนเอง ผ่านสถานภาพและรูปแบบการประสานงานแบบเครือข่ายที่ชุมชนใช้

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.2.1 รัฐบาลควรมีการทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้ การบริหารจัดการน้ำ และพลังงานทดแทนทางเลือก เป็นต้น โดยเน้นการส่งเสริมให้ชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้น ตลอดจนทุกๆ หน่วยงานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกับรัฐบาล

8.2.2 โดยธรรมชาติแล้ว ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของและไม่มีใครเป็นเจ้าของอย่างชอบธรรม ดังนั้นในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่เหมาะสม

รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้ตัวแทนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับรัฐบาล ทั้งนี้ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการกำหนดนโยบายระหว่างภาครัฐบาลและภาคประชาชน

8.2.3 รัฐบาลควรลดความคาดหวังของตนเองว่าด้วยคนชนบทเป็นคนโง่ สามารถบังคับและ ใช้เงินซื้อได้ ในทางกลับกันรัฐบาลควรที่จะเข้าไปศึกษาและอาศัยองค์ความรู้ของคนในชุมชน ท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

9. เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน. 2545. ความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การ เกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ. 2543. นิเวศวิทยาการเมืองของการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในประเทศไทย: กรณีศึกษาโครงการแก่งเสือเต้น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ, บรรณาธิการ. 2543. หายนะ-ความขัดแย้ง เบื้องหลังโครงการผันน้ำและ เขื่อนขนาดใหญ่ภาคเหนือและข้อเสนอเชิงนโยบาย. เชียงใหม่: เครือข่ายแม่น้ำแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้.

จุมพล หนิมพานิช. 2550. การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.

ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. 2546. การบริหารการพัฒนา. เชียงใหม่: คณินิจการพิมพ์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2539. สังคมไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเผยแพร่ และส่งเสริมงานพัฒนา.

บุชิตา สังข์แก้ว และโกวิท พวงงาม. 2558. “พลวัตการพัฒนาการกระจายอำนาจตัดสินใจสำหรับ ตัวแสดงท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดโครงการเขื่อนขนาดใหญ่: ศึกษากรณีโครงการ เขื่อนแก่งเสือเต้น.” วารสารวิจัย มสค สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 11(1): 113-126.

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. 2547. เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

สุภาวศ์ จันทวานิช. 2552. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสรี พงศ์พิศ. 2552. ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.

Katherine Giuffre. 2013. Communities and Networks: Using Social Network Analysis to Rethink Urban and Community Studies. Cambridge: Polity Press.

